

Korona-analyse per 23. september 2020

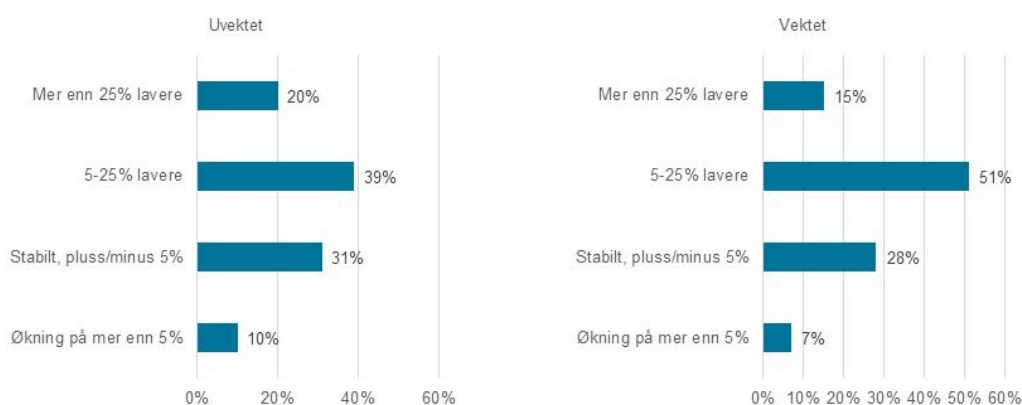
1 Den økonomiske situasjonen	3
Leverandørindustrien	4
Maritim industri	5
Investeringer	5
2 Omstillingsgrep og opptrapping av markedsarbeid	6
3 FoU/innovasjon	7
Historisk perspektiv	7
Konklusjon	7
4 Viktigste tiltak myndighetene kan gjøre	8
Kapital	8
Smittevern	8
Covid-19-forskriften	8
CO ₂ -kompensasjonsordningen	8
Havvind	8
Maritim industri	9
Eksportsatsing	9
FoU	9
Testkapasitet	10
Bygg og anlegg	10
Permitteringsregelverket	10
Om undersøkelsen	10

Dette er Norsk Industris sjette undersøkelse om den økonomiske situasjonen i industrien siden 12. mars. Rapporten er basert på innspill fra medlemmene 21.-22. september, og er skrevet ferdig 23. september.

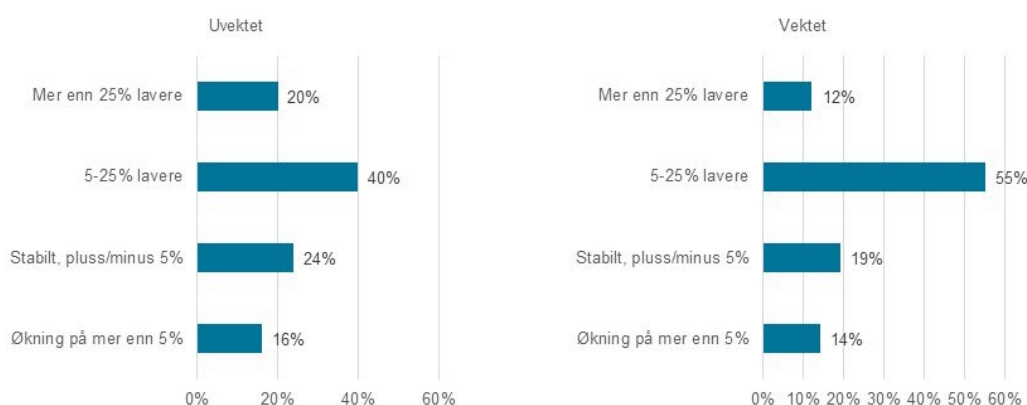
1 Den økonomiske situasjonen

Medlemmene fikk spørsmål om ordremassen i forhold til "normalt", og deretter endring i antatt årsomsetning i år.

Hvordan er ordremassen i forhold til "normalt"?

Hva anslår dere årsomsetningen 2020 til å bli sammenlignet med 2019?

Vi konstaterer at 28 prosent har noenlunde normal ordremasse (pluss/minus 5 prosent) eller bedre, mens 19 prosent tror årsomsetningen legger seg i dette intervallet (25 prosent uvektet). Kombinert med noen bedrifter som har økt ordremasse (7 prosent) og de som tror på økt årsomsetning (14 prosent) viser bildet at rundt en tredjedel av industribedriftene har et år som er noenlunde på linje med 2019 i ordremasse og omsetning eller bedre.

Hele 51 prosent har ordremasse i kategorien minus 5 til minus 25 prosent. Dette var stort sett som forventet. 55 prosent anslår årsomsetningen for 2020 i det samme intervall. Hvis dette blir fasiten når året er omme, vil 2020 bli et svært tungt år for industrien, med betydelig redusert omsetning. Det skjer i et år hvor kronekursen er enda svakere enn fjoråret, og på den måten bidrar til økt eksportomsetning. Da vi opererer med et stort intervall (for å få stor svarrespons, men også fordi usikkerheten er uvanlig stor), kan vi ikke være mer presise akkurat nå på hvor stor nedgangen blir.

Det er 15 prosent som er i den vonde kategorien med mer enn 25 prosent lavere ordremasse enn normalt. Heldigvis er det kun 12 prosent som anslår at årsomsetningen 2020 havner på dette nivået. Selv om industrien hadde drøye to gode måneder innledningsvis i 2020, kan dette kanskje tolkes som at industrien håper situasjonen kan bli noe mindre vond fremover. I realiteten er det ganske god overensstemmelse mellom prognosen for 2020 i denne rapporten og prognosen for annet halvår 2020 som ble laget i [rapporten 28. mai](#).

Forskjellen på svarene for henholdsvis vektet og uvektet på både ordremasse og antatt årsomsetning viser at mindre bedrifter er overrepresentert i begge ender av skalaen.

Industrien har som alle andre fått sine markedsproblemer etter mars. Verst gikk det tidlig utover de minste bedriftene og den konsumorienterte industrien, da de ofte opererer med kortest ordremasse. De som solgte til næringene med størst utfordringer: butikk, flyindustrien, cruisenæringen, bilindustrien, messearrangører, hoteller med mer, ble naturlig nok tidlig og hardt rammet. Etter dette har butikklivet gått sin gang og nyansene kommet mer frem. De bedriftene som selger produkter til folks hverdag, friluftsliv, hus, hjem og hage har bedre tider ettersom folk ikke reiser utenlands lenger (knappt innenlands heller). Da vrir forbruket mer over mot "de nære ting". Flere av bedriftene her planlegger å vri mer salg over mot nettsalg til konsument, blant annet for å kunne håndtere eventuell ny periode med nedstenging.

Mange industribedrifter hadde til dels store ordreserver 12. mars, og har delvis greid seg brukbart etter den tid, da Norge og andre land har lagt vekt på å håndtere internasjonal handel best mulig, med fokus på å få import og eksport til å fungere. Men man har naturlig nok tæret på ordremassen, som figuren over viser.

Leverandørindustrien

Da oljeprisen sank, i kjølvannet av mindre oljeforbruk på grunn av korona-konsekvenser, ble en rekke planlagte og igangsatte prosjekter og investeringer på norsk sokkel lagt på is. [Oljeskatteforliket](#) løste mye opp i dette, noe som var svært viktig for aktivitet for leverandørindustrien. Det internasjonale markedet derimot forblir tungt. Vi ser imidlertid at deler av leverandørindustrien fortsatt sliter, da flere planer for utbygging og drift (PUD) med tilhørende aktivitetsnivå først forventes inn mot slutten av 2021 og 2022, og det internasjonale markedet er ganske tørt foreløpig. Dette bekreftes av både Norges Banks regionale nettverk og NHOs undersøkelser.

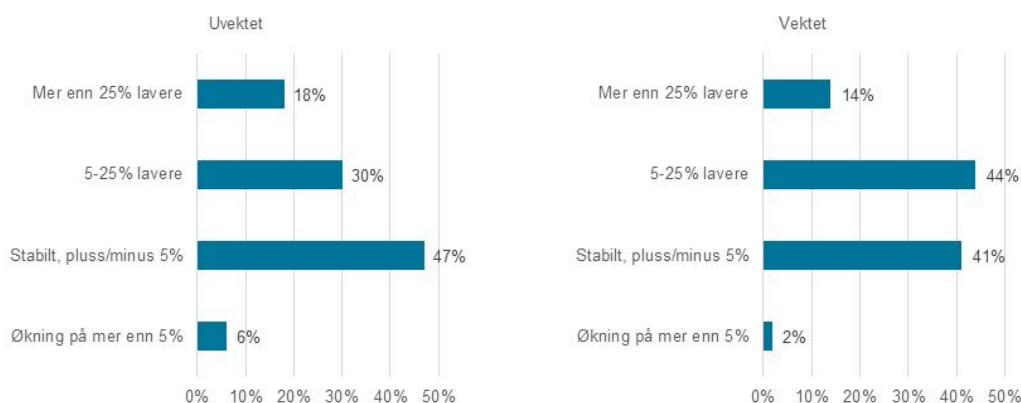
Det er et betydelig sprik innad i leverandørindustrien når det kommer til ordreserver og ordretilgang, noe som blant annet er avhengig av hvilke markedssegmenter selskapene er inne i. Mange bedrifter i leverandørindustrien videreutvikler seg nå delvis over mot andre markeder og får flere bein å stå på, blant annet for å tåle eventuelle nye innstramminger og fremtidige svingninger i oljeindustrien bedre. Havvind, havbruk og landbasert prosessindustri er områder som mange nå er offensive på.

Maritim industri

Maritim industri har problemer med nye ordre som nå kommer snikende. Den delen av bransjen som er vridd inn mot havbruksnæringen har fortsatt gode ordrebøker, men særlig de store verftene som hadde vridd seg fra offshore mot cruise, ekspedisjonsskip, yacht og offshore vind, opplever svak ordreinngang. Innen maritim industri er det høsten 2020 store forskjeller mellom bedriftene, avhengig av hvilke kunder de har satset på.

Investeringer

Har bedriften endret på investeringsplaner for 2020?

Når vi spør medlemmene om de har endret investeringsplanene i år, svarer 41 prosent (vektet) at de har endret lite. 44 prosent har redusert 5-25 prosent, mens 14 prosent har redusert med mer enn 25 prosent. Mens mange mindre bedrifter ikke har justert så mye på investeringer, har de største bedriftene redusert mer i intervallet 5-25 prosent.

Industriens investeringer de siste tre årene har vært på et høyt nivå, også sammenlignet med tidligere treårsperiode, som investeringsboomen i 2006/08 på grunn av satsingen på utstyr til solenergi. I forkant av pandemien var det ventet 15-20 prosent lavere investeringer i 2020 enn i 2019, ifølge SSBs investeringsundersøkelse. I undersøkelsen i august var tallet for 2020 ytterligere nedjustert. Men Nasjonalregnskapet for andre kvartal i år viste investeringer omtrent på samme nivå som i fjor, og månedstallene for juli viser høyere investeringer enn i 2019.

I inneværende år er det særlig næringsmiddelindustrien som gjennomfører store investeringer, 14 milliarder kroner av forventede 45 milliarder kroner, tilsvarende 31 prosent av investeringene i industri og bergverk. Medlemmene i Norsk Industri representerer om lag to tredjedeler av årets industriinvesteringer, 30 milliarder kroner.

Vår ferske medlemsundersøkelse viser at utenom næringsmiddelindustrien og trelastindustrien vil halvparten av bedriftene holde fast ved eller øke investeringene. Dette er et mer positivt svar enn i SSBs spørreundersøkelse i august. Sammen med store investeringer i sjømatdelen av næringsmiddelindustrien, kan det bety at investeringsfallet hos SSB er overdrevet for inneværende år. Vår undersøkelse viser dermed industri-investeringer

på 50 milliarder kroner i 2020, istedenfor det forventende fallet fra 57,9 milliarder kroner i 2019 til 45 milliarder kroner hvis tallene fra SSBs undersøkelse er riktig¹.

Fra våre medlemmer vet vi at det finnes noen større investeringsplaner som er i beslutningsfasen. Blant annet et prosjekt som har fått betydelig støtte fra ENOVA og flere prosjekter innen verdikjeden for batteri. Men med usikkerheten som råder i globale markeder er bedriftene varsom med nye investeringsbeslutninger i 2020.

2 Omstillingsgrep og opptrapping av markedsarbeid

Kriser er synonymt med sterke omstillinger. Vi har spurt medlemmene om hvilke omstillingsgrep de har gjort. Dessverre ryker en del bedrifter overende i kriser, og dels brenner man av mye egenkapital. Det er som kjent tungt å omstille seg med røde tall på bunnlinja, da omstilling ofte koster.

Svært mange melder om harde kostnadskutt, nedbemanning, pågående permitteringer - i det hele tatt den kjedelige delen av en krise. Og dette pågår ennå.

Likevel er det mange som har fått til omstillinger som peker fremover. Uten tvil har den digitale lærekurven vært bratt og gitt produktive utslag. Dette rimer godt med svarene på lignende spørsmål i [medlemsundersøkelse av 28. mai](#). Mange bedrifter satser på flere produkter og flere markeder. Med nedbemanning har mange lykkes med kombinasjonen av økt flerfaglighet og åpenbar bedret digital modning – slikt er godt for økt produktivitet.

Vi har spurt bedriftene om de har særskilte planer for opptrapping av markedsarbeidet når koronapandemien avtar. Naturlig nok er det for tiden færre reiser og fysiske salg fremstøt siden mars, særlig hos utenlandske kunder. For en eksportbasert industri er det et handikap, mest med tanke på nye kunder og kundesegmenter, som ikke nødvendigvis lar seg overbevise over digitale medier. I mange land kreves det også tillit over tid før man gjør forretninger. Mange industriledere har nå planene klare for mer reising fremover, og håper forholdene legges til rette for dette når pandemien avtar.

Eksisterende kunder og pågående ordre lar seg lettere gjennomføre digitalt. Selvsagt har læringskurven vært bratt også i andre land, og mye mer business, inspeksjoner og lignende gjennomføres nå digitalt. En del av dette vil nok også fortsette digitalt fremover.

Mange ser frem til flere kundereiser og særlig messedeltakelse, hvor mange industribedrifter tradisjonelt har skaffet seg både nye ordre og kunder, samtidig som man får vist frem ny teknologi og sjekket ut konkurrentene. Likevel tyder det siste året på at nivået neppe vil komme helt tilbake til tidligere – mange regner med at større deler av salg og kundefølgning fremover vil skje digitalt.

Industrien melder om rask kompetanseheving i nye, digitale kundeprosesser som har kommet raskt på plass. Mye tyder på at disse også i det videre arbeidet vil fungere godt sammen med mer tradisjonell kundepleie.

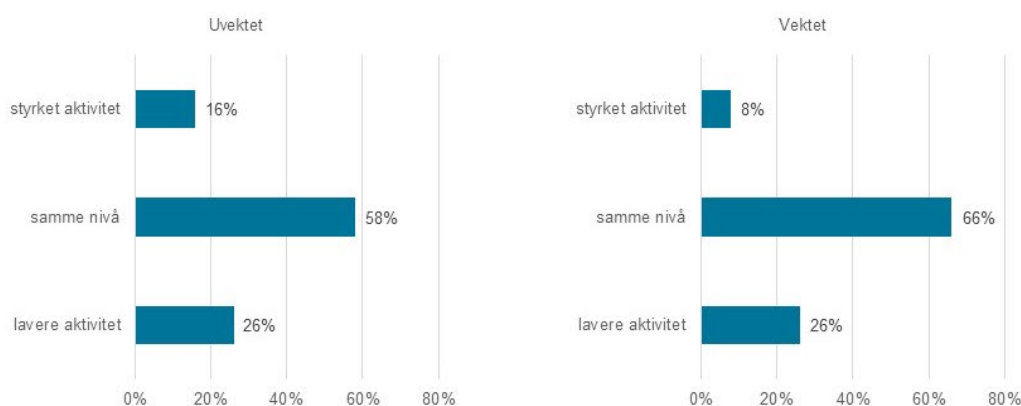
¹ SSBs spørreundersøkelse går til 4-500 av 10 000 produksjonsbedrifter, og tallene som rapporteres inkluderer ikke investeringer i forskning og utvikling.

3 FoU/innovasjon

69 prosent av respondentene (vektet for antall sysselsatte) svarer at de har FoU-aktivitet i sin virksomhet.

På spørsmål om bedriften har opprettholdt FoU-aktiviteten siden koronakrisen inntraff, svarer 58 prosent at de ligger på samme nivå som før krisen, mens 16 prosent oppgir at de har økt aktiviteten og 26 prosent har lavere aktivitet. Vektet for bedriftsstørrelse (antall sysselsatte) oppgir 66 prosent samme nivå, 8 prosent vekst mens 26 prosent har redusert FoU-aktivitet.

Har bedriften opprettholdt FoU-aktiviteten siden coronakrisen inntraff?

Historisk perspektiv

Før finanskrisen i 2008 opplevde industrien en periode med realvekst i FoU-innsats. Finanskrisen rammet FoU-innsatsen i industrien ekstra hardt, og det var en klar nedgang i både 2009 og 2010, før det deretter stabiliserte seg igjen, på et nivå med noe svakere årlig vekst. For øvrig slo effekten av finanskrisen på FoU langt sterkere inn i andre deler av Europa.

Konklusjon

Vi er fortsatt i "krisear 1". Basert på erfaringer fra finanskrisen frykter vi at tendensen vi ser nå, per september 2020, med nedskalering av FoU-innsats på om lag 26 prosent av aktørene, vil fortsette over tid, og mulig forsterkes – avhengig av ordrebok og koronarelaterte restriksjoner.

Halvparten av bedrifter som driver med FoU oppgir at de har søkt offentlig støtte til FoU-prosjekter etter 12. mars. Om lag halvparten av disse igjen oppgir at de har fått innvilget søknad.

Vårt materiale tyder på at mange bedrifter ser ut til å ha søkt om støtte fra krisepakken på forskning og innovasjon, og at også en god del bedrifter oppgir at de har fått innvilget sine søknader. Samtidig ser vi fra den kvalitative delen av undersøkelsen at mange bedrifter beskriver en situasjon hvor det er svært vanskelig å opprettholde sin FoU-innsats:

- Flere oppgir at de "møter motstand" i søknadsprosesser med Innovasjon Norge.
- Det er vanskelig å prioritere FoU i det lange løp når det på kort sikt er omsetningstap og likviditet som er avgjørende.

- Det er problematisk å få gjennomført pågående FoU-aktiviteter fordi prosjektene innebærer nye investeringer og samarbeid med andre aktører som er kriserammet.
- Flere oppgir at personell knyttet til FoU er permitterte.
- Flere oppgir at når bedriftene nå opplever kutt i interne budsjetter er de avhengig av å få økt støtte fra virkemiddelapparatet fremover for å klare å holde FoU-aktiviteten i gang.

4 Viktigste tiltak myndighetene kan gjøre

Bedriftene ble spurt om hva myndighetene kan gjøre, og har kommet med en rekke x| tiltak de mener myndighetene kan gjøre i dagens situasjon. Felles for mange av dem er å få fart på økonomien. Relevant aktivitet kan stimuleres, prosjekter innen offentlige anskaffelser og forsvarsinvesteringer kan forseres – og i alle fall ikke utsettes, som man opplever. Flere viser til Norsk Industris [rapport til regjeringen av 8. mai i år](#) der en rekke prosjekter var omtalt.

Kapital

Flere understreker at det er viktig i dagens situasjon å la bedriftene få beholde kapitalen, jf. beskatningen av formuesskatt på arbeidende kapital. Fremdeles er det utfordrende likviditet og kapitalproblemer. Noen etterlyser at garantiordningen for nye lån, som kun gjelder i tre år, kan strekkes til seks år, som flere naboland opererer med og som er godkjent av EU.

Smittevern

Når det gjelder smitteverntiltak, er det stor forståelse for dette i industrien. Ikke rart, ettersom industrien ligger i front på HMS. Industrilederne er opptatt av at folk forstår alvoret i korona og unngår oppblomstring, slik at skoler og barnehager fortsatt kan holdes åpne, og at vi på den måten får minst mulig fravær i bedriftene.

Covid-19-forskriften

Mange viser til at det er vrient å følge med på alle endringene i Covid-19-forskriften. Dette underbygges av sterk pågang hos vår medlemservice om temaet. Det er viktig fremover at myndighetene finner balansen mellom føre-var helsemessig og det faktum at næringslivet må kunne fungere. Man må altså begrense tiltak som ikke er godt begrunnet eller rimelige, gitt slike avveininger.

CO₂-kompensasjonsordningen

For prosessindustrien er den såkalte CO₂-kompensasjonsordningen svært avgjørende for den videre satsingen i Norge. Retningslinjene for ny modell fra 2021 er nå [framlagt fra EU-kommisjonen](#). Regjeringen har jobbet godt mot Brussel og fått gjennomslag for flere viktige elementer for industrien. Likviditet er viktigere enn noen gang for de internasjonalt konkurranseutsatte bedriftene. CO₂-kompensasjonen utbetales etterskuddsvis. Det er fremmet et sterkt ønske fra flere bedrifter om at myndighetene endrer dette og utbetaler CO₂-kompensasjonen forskuddsvis for å lette på den vanskelige likviditetssituasjonen mange bedrifter nå opplever. Norsk Industri vil følge opp denne saken overfor myndighetene.

Havvind

Regjeringen planlegger havvindparker på norsk sokkel. Disse vil kunne fungere som et viktig bidrag for omstilling av leverandørindustrien inn mot det store markedet for havvind, hvor over tid flytende havvind vil tilta. Det er viktig å få i gang de norske havvindparkene.

Maritim industri

Den delen av maritim industri som er vridd inn mot havbruksnæringen har fortsatt gode ordrebøker, tross lavere laksepriser. Men særlig de store verftene som hadde vridd seg fra offshore mot cruise, ekspedisjonsskip, yacht og offshore vind, opplever svak ordreinngang. Verft har lenger planleggingshorisont enn mange andre bedrifter, så fremskynding av offentlige anskaffelser, herunder Forsvarets nye multirolle minesveipere, bør vurderes som egnet tiltak, med god multiplikatoreffekt. En politikk for raskere ombygging til mer miljøvennlige fartøy av skip til offshoreflåten, oppdrettsnæringen, nærskipsflåten med mer vil også kunne gi rask effekt. Gitt riktige insitamenter, gode prosesser og endring i kontraktsregimet mellom oljeselskapene og offshorerederier, kan rederiene gå videre til verftene og effektivere ombygging av offshoreflåten.

Bakteppet er om lag 300 skip som har norsk sokkel som arbeidsområde. Noen av disse skipene er ombygget til grønnere løsninger ved å installere batteripakker for å sikre mer jevn drift på motorene og ha mulighet til utslippsfri fremdrift i kortere perioder. Dette har vist seg som et vellykket miljøtiltak, som både sparer drivstoff og reduserer vedlikeholdsbehovet på skipene. Operatørene på sokkelen etterspør delvis slike hybridløsninger ved inngåelse av nye kontrakter, og ombygging av alle skipene bør forseres som et koronatiltak. Denne typen arbeid er godt egnet for norske skipsverft og hele den maritime verdikjeden, og vil styrke konkurransekraften på sokkelen ved lavere driftskostnader. I tillegg vil det styrke Norge som en ledende miljøvennlig skipsfartsnasjon.

Eksportsatsing

Korona og reiserestriksjoner har gått utover eksportsatsingen. Industrien ønsker endring i norsk eksportfremme i tiden fremover. Våre naboland har en mer offensiv, målbar og tydelig strategi, med en bredere palett av virkemidler for å fremme eksport. Vi forventer at regjeringens etterlengtede omlegging av eksportsatsingen i Norge tar dette innover seg, nå som evalueringene påpeker at det er et betydelig forbedringspotensial her for å få en bredere eksportstruktur fremover. Apparatet må bli mer etterspørselsorientert og ikke så tilbudsstyrt som i dag. Innspillene fra [Norsk Industri](#) og NHO må følges opp i aktiv handling. Designindustrien er blant flere industrigrener som har offensive eksportplaner som bør kunne følges bedre opp av eksportapparatet.

FoU

Industrien satser hardt på FoU og innovasjon, også i kriser. Vår oppsummering innen FoU og innovasjon kan sammenfattes i følgende kulepunkter:

- Kutt i interne budsjetter medfører at mange bedrifter er avhengige av å få tilført ressurser fra virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon, for å klare å opprettholde sin FoU-innsats på samme nivå som før krisen.
- Vi får tilbakemeldinger på at det særlig for store bedrifter er vanskelig å nå opp med søknader, særlig knyttet til ekstraordinært innovasjonstilskudd hos Innovasjon Norge.
- Det rapporteres også om at det er vanskelig å opprettholde aktivitet i pågående prosjekter. Aktiviteten i pågående prosjekter rammes ofte av at eksterne partnere i prosjektet er berørt av krisen. I tillegg er støttesatsen lavere i prosjekter som startet før krisen.
- Det reelle handlingsrommet innenfor statsstøttereguleringen må utnyttes fullt ut, også for store bedrifter. Erfaringer fra finanskrisen tilsier at FoU- og innovasjonsaktiviteten i bedriftene må stimuleres gjennom virkemiddelapparatet for næringsrettet forskning og innovasjon over lang tid, for å motvirke en dupp i industriens FoU-innsats tilsvarende det vi opplevde etter finanskrisen.

Testkapasitet

Det er udiskutabelt at mange bedrifter har store merkostnader på grunn av koronasituasjonen. Testing koster og tar uforholdsmessig lang tid, jf. [henvendelse til HOD om dette av 2. september](#). Det blir viktig å få ned svarresponsen på tester, slik at man slipper de store kostnadene forbundet med å ha friske folk i karantene lenger enn nødvendig. Flere bedrifter trekker også frem at storsamfunnet godt kunne dekket noe av merkostnadene de har – noen bedrifter har svært store kostnader med blant annet testing og karantene.

Bygg og anlegg

En del industri leverer inn mot bygg- og anleggsmarkedet, der er det en viss bekymring for situasjonen inn i 2021.

Permitteringsregelverket

Mange trekker frem at det var positivt at permitteringsregelverket ble utvidet til 52 uker. Og at det er muligheter for både utdanning og kompetansepåfyll. Ordningen med lønnsstøtte til bedrifter som tar egne permitterte tilbake, er også verdsatt.

Om undersøkelsen

Spørreskjemaet gikk ut til om lag 1650 ledere i medlemsbedriftene mandag 21. september kl. 07.00. Svarfristen ble satt til tirsdag 22. september kl. 12.00 uten oppfølgende påminnelse/purring. Ved fristens utløp var det kommet inn 360 respondenter, dvs. 22 prosent. Disse bedriftene representerer ca. 55 500 ansatte, eller nesten 50 prosent av totalt antall ansatte registrert i vår medlemsmasse.

Vår erfaring med denne typen konjunkturundersøkelser tilsier at dette er meget bra respons. Normalt får man inn omtrent samme antall svar i påminnelsen som i første utsendelse. Dvs. at ved en enkel ekstrapolering ville vi fått inn opp mot 700 svar dersom dette hadde vært en "normal runde".